

Maahanmuuttotaustaisten oppijoiden kiinnittyminen

Ella Kopra & Eija Aalto

MyPeda 26.10.2023

Ennakkotehtävä torstaille:

Mitä opettajan tulisi ymmärtää monikielisen ja/tai rodullistetun oppilaan osallisuudesta koulussa?

- Kuuntele valikoiden mielenkiintosi mukaan
  - Yohanan, Saiedin, Noorin ja Ali Jahangirin kokemuksia koulupolultaan: <https://monikielisenoppijanmatkassa.fi/tasavertaisuus/JA/TAI>
  - <https://www.ruskeattytot.fi/rtmedia/kaikkienkoulu>: Jakso 1: “Suomalaisen koulun kritisoiminen on tabu” (löytyy myös Spotifysta)
- Mitä on valkoinen etuoikeus ja kuinka sitä voi purkaa: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/verkkokoulutus-antirasismista-ammattilaisille/osa-8-mita-on-valkoinen-etuoikeus-ja-kuinka-sita-voi-purkaa> (ks. myös esityksen diat)
- Kohti antirasistista koulua: <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/verkkokoulutus-antirasismista-ammattilaisille/osa-15-kohti-antirasistista-koulua> (ks. myös esityksen diat)

Mitä opettajan tulisi
ymmärtää monikielisen
ja/tai rodullistetun oppilaan
osallisuudesta koulussa?

- Täydennetään tätä yhdessä aamulla

Moninaisia oppijoita – vaihteleva...

maassaoloaika

- täällä syntynyt (*toisen polven maahanmuuttaja*)
– hiljattain muuttanut (*ensimmäisen polven maahanmuuttaja*)

maahantulon syy

- vanhempien työ – pakolainen – paluumuuttaja
– turva-paikanhakija – adoptiolapsi...

ympäristön tuki ja asenteet

- äidinkielet
- kulttuuri- ja etninen tausta
- elämäntilanne ja perhetausta
- suhteet lähtömaassa ja uudessa kotimaassa, sosiaalinen verkosto
- ikä ja sukupuoli
- kouluhistoria
- harrastukset ja taidot
- suomen ja muiden kielten taitoprofiili
- tulevaisuuden näkymät ja toiveet

Mitä tarkoittaa koulun kannalta? Mitä lisäarvoa? Mitä haastetta?

”Vastasaapuneet”

- Neljän vuoden sisällä maahan muuttaneet, erityisesti peruskouluikäiset suomen tai ruotsin kielen oppijat
  - Käsite korostaa hiljattain maahan saapuneiden oppilaiden **kielellisen tuen tarvetta** - ei esimerkiksi erityisen tuen tai erityisopetuksen tarvetta
  - Oppilaat eivät ole ”ummikoita”: heillä on jo valmiiksi kielitaitoa yhdessä tai useammassa kielessä
-
- Ahlholm, M., Piippo, I. & Portaankorva-Koivisto, P. (toim.) (2023). *Vastasaapuneet luokkahuoneissa: ikkunoita valmistaviin luokkiin ja monikieliseen kouluun*. Tampere: Vastapaino.

Kuka onkaan “maahanmuuttaja” ja kuka “normi”?

- HUOM! Myös kantasuomalaisilla moninaisia taustoja ja kielitaitoja!
- Ei ole homogeenista ”suomea”, ”Suomea” tai ”suomalaisuutta”, johon voisi integroitua
- Äidinkielisyyys illuusiona?
- Kotiutuminen, kotoutuminen ja tilanteisten kielten oppiminen on monensuuntainen prosessi
- Oppiminen on riippuvaista mahdollisuuksista käyttää kieltä
  - Osallisuus, tekijyys, omistajuus → identiteettityö

Perusopetukseen valmistava opetus (valo-opetus)

"Kunta _voi_ järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta" (Perusopetuslaki, 1998)

Tavoitteena tarvittavat valmiudet su/ru kielessä ([kehittyvä alkeiskielitaito](#)) ja tarpeelliset muut valmiudet esi- tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä oppilaiden tasapainoisen kasvun, kehityksen ja Suomeen kotoutumisen edistäminen sekä oman äidinkielen hallinta ja kulttuurin tuntemus

- Oppiaineet valitaan niin, että siirtyminen esi- tai perusopetuksen ryhmässä mahdollista valon jälkeen
- Sisällöissä huomioidaan oppiaineiden keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet
- Opetus jokaisen oman opinto-ohjelman mukaan, suunnittelussa huomioidaan aiemmat tiedot ja taidot
- Vähintään 900 / 1000 tuntia, tai kunnes pystyy seuraamaan esi- tai perusopetuksen opetusta
- Ei numeroarviointia, todistus valo-opetukseen osallistumisesta

(Opetushallitus, 2015)

- Epämääräistä: ryhmäkoot ja opettajien kelpoisuusvaatimukset

Valmistavan opetuksen ryhmän lukujärjestys

(Ahlholm ym. 2023)

	MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI
8:15 - 9:00		SUOMI	KASITYÖ	KASITYÖ KASITYÖ	ENGLANTI ENGLANTI
9:00 - 9:45	SUOMI ENGLANTI ENGLANTI	SUOMI KASITYÖ	SUOMI KASITYÖ	KASITYÖ MATEMATIIKKA ENGLANTI KASITYÖ	MATEMATIIKKA ENGLANTI ENGLANTI ENGLANTI
10:15 - 11:00	SUOMI ENGLANTI	MATEMATIIKKA ENGLANTI KASITYÖ	SUOMI KASITYÖ KASITYÖ	SUOMI ENGLANTI ENGLANTI	SUOMI ENGLANTI
11:15 - 12:15	MATEMATIIKKA	LIIKUNTA KASITYÖ KASITYÖ	MATEMATIIKKA LIIKUNTA LIIKUNTA KASITYÖ KASITYÖ	SUOMI	SUOMI LIIKUNTA LIIKUNTA
12:30 - 13:15	KUVATAIDE ENGLANTI ENGLANTI KASITYÖ	LIIKUNTA ENGLANTI ENGLANTI KASITYÖ KASITYÖ	YMPÄRISTÖ- OPPI ENGLANTI KASITYÖ	YMPÄRISTÖ- OPPI	KASITYÖ ENGLANTI MUSIIKKI
13:30 - 14:15	KUVATAIDE KASITYÖ	LASKENTA	YMPÄRISTÖ- OPPI KASITYÖ		KASITYÖ

KUVA 1. Valmistavan opetuksen ryhmän lukujärjestys. Valkoiset laput kuvaavat ryhmän oman luokkatilan tunteja, ja värikkäisiin lappuihin on merkitty oppilaiden integraatitunnit muissa luokissa. Jokaisella oppilaalla on henkilökohtainen värikoodi. (Lähde: *Vastaantulo*-hankkeen valokuva-aineisto.)

LIITE 2 KIELITAIDON TASOJEN KUVAUSASTEIKKO

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältyvät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
A1.2	Kehittyvä alkeiskieli-taito	<p>*Ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen.</p> <p>* Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lausumia ilman selviä tilannevihjeitä.</p> <p>*Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä.</p>	<p>*Osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhekumppanin apua.</p> <p>*Puheessa on taukoja ja muita katkoksia.</p> <p>*Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämisongelmia.</p> <p>* Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia ilmaisuja ja peruskieliopin aineksia.</p> <p>* Alkeellisessakin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.</p>	<p>*Ymmärtää nimiä, kylttejä ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin.</p> <p>* Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tarvittaessa uudelleen</p> <p>* Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.</p>	<p>*Osaa viestiä välittömiä tarpeita lyhyin lausein.</p> <p>*Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja).</p> <p>* Osaa joitakin perussanoja ja sanontoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita.</p> <p>* Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoitettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.</p>

(Opetushallitus, X)

Kiinnittymisen ABC: Monipuolinen kuvaus oppilaan kouluun liittyvistä tunteista, ajatuksista ja toiminnasta

AFFECTIVE = Tunneperäinen

Yhteenkuuluvuuden ja tasa-arvon tunne

BEHAVIORAL = Toiminnallinen

Opintoihin osallistuminen ja kurssien/ tutkintojen suorittaminen

COGNITIVE = Kognitiivinen

Halu ja kyky käyttää tehokkaita oppimisstrategioita oppimiseen sitoutumisessa

Kiinnittyminen valossa: kognitiivinen

- Onko perhe jäämässä Suomeen pidemmäksi aikaa?
- Oppimisen kohteena pääasiassa suomen kieli
  - Kielen oppimisprosessin pilkkominen tavoitteiksi ja kehittymisen pukeminen sanoiksi
    - "Suomen kieli on vaikea kieli."
  - Onko koulussa harjoitelluille kielitaidoille käyttöä oikeassa elämässä?
    - Kielitaito mahdollistaa osallistumista tai sulkee ulos
    - Lasten keskenään käyttämät kielet
  - Opettaja myös kielenoppijan rooliin
- Matematiikka mieleistä -> sopivasti haastetta, konkreettinen edistyminen ja opettaja tukee
  - Matikka ei automaattisesti "helppoa", vaatii myös monenlaista kielitaitoa

Kognitiivisen kiinnittymisen tuki

- **Selkeä rakenne** ja ohjeistus toimintaan
- **Merkityksellinen, kollaboratiivinen tiedonrakentaminen**
→ ohjaa oppilaat opiskelemaan ryhmissä ja olemaan vuorovaikutuksessa keskenään → opeta ryhmätyötaitoja
→ Miten **ohjauksen resurssit** tehokkaaseen käyttöön?
- **Älä välttele haastavia tehtäviä** (kuten ryhmätyöt, kirjalliset tehtävät) vaan **tue niissä**.
- Ohjaa **ymmärtävää lukemista** → eri oppiaineiden tekstikäytänteet, eri tekstilajit; lukustrategian valinta tavoitteen ja tekstilajin mukaan; oman suhteen rakentaminen teksteihin jne. → Lukeminen ja luetusta keskustelu yhdessä
- Ohjaa **kirjoittamista** prosessina. Eri tekstilajien käytänteet (miten kirjoitan koevastauksen, perustelun, vertailun, viestin...) → Kirjoittamista yhdessä.
- Tue oppilaiden **vuorovaikutus- ja osallistumistaitoja**. Tue koko ryhmää: miten kysyt apua, miten autat?
- **Jokaisen yksilön osallisuus - älä eristä oppilasta ryhmästä!**
→ Kun **sisältöjä prosessoidaan monipuolisesti**, syvä oppiminen mahdollistuu

Optimaalinen oppimisympäristö

- Opetusohjelma tarjoaa runsaasti ja monipuolisesti mahdollisuuksia puhua, kuunnella, lukea ja kirjoittaa.
- Opetus rohkaisee oppilaita ottamaan riskejä, rakentamaan merkityksiä ja tulkitsemaan tietoa erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa (Garcia & Gonzalez, 1995, p. 424).
- Menestyneiden oppilaiden opettajat
  - Korkea sitoutuminen oppilaiden akateemisten valmiuksien kehittämiseen ja perhesuhteisiin
  - Kaikilta oppilailta vaadittava paljon
  - Opettajan autonomia muuttaa suunnitelmia ja opetus, joka kohtaa oppilaiden tarpeet
  - Suhtautuminen oppilaaseen älyllisesti järkevin.

Kiinnittyminen valossa: tunneperäinen

- Kaverit omassa luokassa ja rinnakkaisluokilla, pienemmät sisarukset ja heidän kaverinsa
- Erilaiset kielitaidot (englanti / ukraina) asettavat oppijoita erilaisiin asemiin
- Koulun ulkopuoliset retket ja vierailut positiivisia kokemuksia -> hyödyntäminen myös kielen oppimisessa
  - Oppimista tukeva ympäristö auttaa valo-oppilaita pääsemään tasolle, jolle he eivät itsenäisesti pääsisi (Salo, 2014).

Kiinnittyminen valossa: toiminnallinen

- Haasteena runsas poissaolojen määrä -> johdonmukainen eteneminen ja taitojen kehittyminen?
- Selkeät käyttäytymisodotukset ja johdonmukainen palaute
- Rutiinit toiminnallisen kiinnittymisen ja kielen oppimisen tukena
- Kodin tuki & kiinnittyminen kouluun
  - Kotiväki osana kouluyhteisöä: viestintä, jaetut tavoitteet, yhteinen ohjelma

Miten rakenteellinen rasismi estää osallisuutta?

- Suomalaisessa koulussa maahanmuuttotaustaisten oppilaiden osaaminen OECD-maiden heikoimmasta päästä (Harju-Luukkainen ym. 2014)
- Pohjoismaista täällä vähiten maahanmuuttotaustaisia korkeakoulussa (Dunlavy ym. 2020; Airas ym. 2019)
- **Taustalla kysymykset kielitaidosta kompleksilla tavalla:**
  - **Kielitaidon tuki varhaiskasvatuksesta saakka koulupolulla tarpeen!**
  - Mutta:** on sosiaalisesti hyväksyttyä sulkea ulos kielitaitoon vetoamalla: tähän verhotaan tiedostamattomiakin asenteita esim. etnisyyttä, uskontoa ja sukupuolta kohtaan
    - Luokkahuonevuorovaikutuksesta ulos jääminen (hyvä tahto: ei liian haastavia tehtäviä)
    - Osallisuus ja pääsy ryhmään (kohtaaminen, tarinat, empatia; ryhmäyttäminen)
    - Ammatillisessa koulutuksessa pääsy työharjoitteluun, töihin
    - Kielitaitotestit portinvartijoina niille, joilla äidinkieli ei ole suomi
    - S2-opetukseen maahanmuuttotaustan perusteella; S2- ja S1-oppimäärien erilainen arvostus
    - Opiskelijoita ohjataan ammatilliseen koulutukseen esim. etnisyyden perusteella (Kurki 2019)

Oletukset kielitaidosta ((ali)arviointi) rakentavat esteitä koulupolulle

Esim. Mustonen (2021): I'll always have black hair. Challenging raciolinguistic ideologies in Finnish schools. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy.*; Kurki 2019: Immigrant-ness as (mis)fortune? Immigrantisation through integration policies and practices in education. Helsingin yliopisto.

Maahanmuuttotaustaisista oppijoista tutkittua... 1

- Maahanmuuttotaustaisilla nuorilla kantaväestöä **myönteisempi asenne** opiskelua kohtaan (Chiu, Pong & Mori 2012; Harju-Luukkainen ym. 2014; Kuusela ym. 2008).
- Etenkin **poikien oppimisorientaatio** vahvempi kuin suomalaisilla ikätovereillaan, mutta vaikeuksia opetuksen seuraamisessa, kirjoittamista ja lukemista vaativissa tehtävissä, ryhmätyöskentelyssä sekä suhteiden ja vuorovaikutuksen rakentamisessa vertaisiin ja opettajiin (Kalalahti ym. 2017).
- Vahvemmassa motivaatiosta huolimatta maahanmuuttotaustaisilla nuorilla on yleisesti muita **heikompi kouluun kuulumisen tunne** (Chiu ym. 2012) ja **heikommat oppimistulokset** (Harju-Luukkainen ym. 2014).
- Vastasaapuneet oppilaat tarvitsevat **lisää kontakteja** suomea tai ruotsia puhuviin oppilaisiin heti koulupolun alkuvaiheessa. **Opettajan ja vertaisten tuki** on tärkeä kieleen sosiaalistumisen ja osallisuuden kokemuksen kannalta. **Kielenkäytön malleja** saadaan sekä vertaisilta että opettajalta. (Ahlholm ym., 2023)

Maahanmuuttotaustaisista oppijoista tutkittua... 2

- **Psykososiaalinen tuki** tarpeen etenkin **pakolaistaustaisille** lapsille. Mahdollinen **traumatausta** voi näkyä esim. levottomuutena, keskittymisen haasteina, vetäytymisenä, runsaana somaattisena oireiluna, ohjaamattomien vapaiden tilanteiden tai normaalin arjen kokemisena uhkaavana (esim. Castaneda 2018).
- Tutkitusti tärkeää: haasteiden varhainen havaitseminen, ohjaus moniammatillisen avun piiriin; turvallinen ilmapiiri, vertaisten tuki, vanhemmuuden tukeminen; oppimisen, etenkin kielen, tuki: kieli väline sekä sisältöjen ja taitojen oppimiselle että vertaissuhteiden rakentamiselle; ennakoitavuus ja selkeä struktuuri päiviin ja oppitunteihin
- Kun tulevaisuus on epävarma, **resilienssiä** tukee se, että **keskitytään lyhyen tähtäimen tavoitteisiin**: mitä mukavaa on tiedossa tällä viikolla, mikä on oppimistavoite tänään/tällä tunnilla.

Havainnoi oppituntia

- Mitä oppilas itse tekee oppiakseen?
- Miten syvälliseen ja monipuoliseen ajattelun prosessiin hänet ohjataan?
- Miten tietoa rakennetaan yhteisöllisesti?
- Missä määrin oppilas on tunnilla äänessä ja aktiivinen tiedonrakentaja?
- Kenen kanssa hän vuorovaikuttaa tietoa rakentaessaan?
- Keneltä hän saa tukea?
- Mihin tarvitaan opettajajohtoista toimintaa?
- Miten oppilaita ohjataan toimimaan yhdessä kollaboratiivisesti?
- Onko toiminta oppilaille merkityksellistä?

Sisältöjen ja kielen tehokas oppiminen

- Onko oppimistehtävä oppijalle kognitiivisesti sopivan **haastava**
  - Haastetta mutta ei ihan ylivoimaista?
- Saako oppija siihen tarvitsemaansa **tukea**?
- Onko oppijalla mahdollisuus olla **aktiivinen** osapuoli oppimisprosessissa?
  - Voiko hän käyttää omaa kielellistä ja kulttuurista pääomaansa?
  - Voiko hän kokea muiden kanssa tasavertaista omistajuutta ja tekijyyttä prosessiin ja lopputulokseen nähden?
- Edellyttääkö oppimistehtävä **vuorovaikutusta**, jonka avulla oppija sosiaalistuu yhteisöön ja rakentaa omaa identiteettiään osana sitä?
- Rohkaiseeko tehtävä käyttämään kieltä ja kehittämään vuorovaikutuksessa tehtävien vaatimaa kielitaitoa?

(Cummins 2001, 2006)

→ **Kielitaito ei irrallinen palikka, joka voidaan "liimata" oppijaan**

Case-esimerkki

Suomeen reilu vuosi sitten Turkista muuttanut 11-vuotias oppilas. Käynyt valo-opetuksen reilussa vuodessa, poissaoloja kertyi paljon. Koulussa mukana aina jonkun porukan puuhissa, mutta ei tiettyjä läheisiä kavereita. Pitää matematiikasta, ja on käynyt noin kolmannen luokan oppimäärän hyvällä menestyksellä. Vaatii aluksi tehtävien ymmärtämiseen opettajan tukea, mutta osaa laskea itse eteenpäin samalla kaavalla toistuvia tehtäviä. Suomen kielen taito rajoittuu yksittäisiin arjen sanoihin ja välittömään omien tarpeiden ilmaisuun. Pyytää apua, kun ei ymmärrä, mutta ilman vahvoja tilannevihjeitä ymmärtäminen jää usein puutteelliseksi selventämisyrityksistä huolimatta.

Pitää jalkapallosta ja lukemisesta turkiksi. Ei harrastuksia, ei kavereita koulun ulkopuolella. Ei älypuhelinta tai tietokonetta kotona. Asuu pienessä kerrostaloasunnossa vanhempien ja kolmen sisaruksen kanssa. Kotona puhutaan turkkia, osaa myös hiukan englantia.

Kuinka tukisit kesän jälkeen 4. luokan yleisopetuksessa aloittavaa oppilasta joissakin seuraavista asioista:

kiinnittyminen kouluun, oman mielipiteen ilmaisu rakentavasti suullisessa vuorovaikutuksessa ja kirjallisesti erilaisia tekstilajeja hyödyntäen, ympäristön ilmiöiden (esim. Ravintoketjut, veden kiertokulku) ja siihen liittyvien käsitteiden ymmärtäminen ja geometrinen kuvioiden ominaisuuksien havainnointi ja kuvailu.

Tuen tapoja case-esimerkkiin

- Ensisijaista ryhmäyttäminen, ryhmään mukaan pääseminen
- Leikkejä ja (liikunnallista, musiikillista) toimintaa, jossa kieli ei niin välttämätöntä
- Rohkeus kokeilla erilaisia tapoja
- Ei pidä jäädä yksin pohtimaan --> kollegayhteistyö, vertaistuki
- Jalkapallo välituntiaktiviteettina --> toisille oppilaille ohjaus kutsua oppilas mukaan
  - Voi olla myös lapsista vaikeaa --> tukeminen siinä
  - Kuvakortteja kommunikointiin? Käyttöön myös oppilaille
  - kehotuki: kehon hyödyntäminen merkitysten ilmaisemisessa
- Jalkapallosta harrastus? Miten voisi tukea siinä?
- Kysy oppilaalta itseltään, mitä hän toivoo: mitä haluaa tehdä välitunnilla ja keiden kanssa?
- Lukeminen: samoja tekstejä turkiksi ja suomeksi tai tekstejä, jotka tuttuja turkin kielellä
- Ympäristöopissa luontoon tai konkreettiset kokeet luokassa --> käsitteiden ja ilmiöiden havainnollistaminen
- Turkin kieli mukaan: esim. geometriset kuviot nimetty myös turkiksi --> kaikki oppivat eri kielillä; oppilaalle viesti, että hänenkin kielensä on arvokas ja käyttökelpoinen
- Oppilas voi kirjoittaa jonkin tekstin turkiksi ja vaikka lukea sen ääneen, vaikkei toiset ymmärrä kaikkea